

36 867

Wijziging van de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba in verband met de verhoging van het aantal eilandsraadsleden en eilandgedeputeerden (Wet verhoging aantal eilandsraadsleden en eilandgedeputeerden)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

ALGEMEEN DEEL	1
1. Inleiding	1
2. Aanleiding en noodzaak	2
2.1 Inhoudelijke overwegingen	2
2.2 Procesoverwegingen	3
2.3 Reikwijdte	4
3. Hoofdpijnen van het voorstel	4
3.1 Verhoging van het aantal eilandsraadsleden	5
3.2 Verhoging van het aantal eilandgedeputeerden	8
3.3 Deeltijd eilandgedeputeerden	9
3.4 Verlof en vervanging eilandgedeputeerden	9
4. Verhouding tot hoger en ander recht	11
5. Financiële gevolgen	12
6. Gevolgen voor de uitvoering	15
7. Evaluatie	16
8. Advies en consultatie	16
ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING	18
ARTIKEL I	18
ARTIKELEN II tot en met IV (nadere wijziging artikel 9; tweede, derde en laatste verhoging)	20
ARTIKEL V (evaluatiebepaling)	21
ARTIKEL VI (overgangsbepaling)	21
ARTIKEL VII (inwerkingtredingsbepaling)	21

ALGEMEEN DEEL

1. Inleiding

Met dit wetsvoorstel worden de eilandsraden en bestuurscolleges van Bonaire, Sint Eustatius en Saba per de volgende eilandsraadsverkiezingen en daaropvolgende formatie uitgebreid. Al enkele jaren wordt gewerkt aan een wetsvoorstel tot herziening van de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (hierna: WoIBES) en de Wet financiën

openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (hierna: FinBES). Dit wetsvoorstel wordt hierna aangeduid als het Herzieningswetsvoorstel. De uitbreiding van de eilandsraden en bestuurscolleges was hier onderdeel van.

Recent is besloten één grote wijziging in het Herzieningswetsvoorstel aan te brengen, namelijk het behouden van de functie Rijksvertegenwoordiger. Door deze wijziging en de tijdens de werkconferentie WolBES-FinBES van maart 2024 met Bonaire, Sint Eustatius en Saba (hierna: de werkconferentie)¹ afgesproken wijzigingen aan het Herzieningswetsvoorstel is vertraging ontstaan in dat wetstraject. De opgelopen vertraging maakt het niet realistisch dat de in het Herzieningswetsvoorstel voorgestelde uitbreiding van de eilandsraden en bestuurscolleges in kan gaan met de eerstvolgende verkiezing van de eilandsraden in maart 2027. Dat zou namelijk betekenen dat het Herzieningswetsvoorstel uiterlijk 1 oktober 2026 aangenomen en gepubliceerd moet zijn. De consequentie van het niet halen van deze datum zou zijn dat de uitbreiding van de eilandsraden en bestuurscolleges pas bij de verkiezingen in maart 2031 kan ingaan. De regering vindt deze vertraging onverantwoord (zie verder paragraaf 2) en kiest er daarom voor de verhoging van het aantal leden van de eilandsraden en bestuurscolleges en enkele hier sterk aan verbonden wijzigingen uit het Herzieningswetsvoorstel, namelijk een verduidelijking met betrekking tot een incompatibiliteit voor eilandsraadsleden, de mogelijkheid van deeltijdeilandgedeputeerden en de verlofregeling voor eilandgedeputeerden, via dit aparte wetsvoorstel vorm te geven. Met dit wetsvoorstel is het wel haalbaar de voorgestelde uitbreiding van de eilandsraden en bestuurscolleges in te voeren bij de eerstvolgende verkiezing van de eilandsraad. Aangezien dit onderdeel van het Herzieningswetsvoorstel reeds in consultatie is gebracht is het niet nodig dit voorstel opnieuw in consultatie te doen. Wel is voorafgaand aan de besluitvorming om deze onderdelen te versnellen bestuurlijk overleg gehouden met de eilandbesturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba over dit voornemen.

Daarnaast is het voorstel minder omvangrijk en complex dan het Herzieningswetsvoorstel, waardoor de behandeling sneller kan verlopen. Deze memorie van toelichting is als volgt opgebouwd. In paragraaf 2 wordt nader ingegaan op de overwegingen om voor de hiervoor genoemde onderdelen een afzonderlijk wetstraject te starten. Paragraaf 3 bevat de inhoudelijke toelichting op de voorgestelde wijzigingen. De verhouding tot hoger en ander recht is toegelicht in paragraaf 4 en de financiële gevolgen in paragraaf 5. In de paragrafen 6, 7 en 8 wordt ingegaan op respectievelijk de gevolgen voor de uitvoering, de evaluatie van deze wet en de ontvangen adviezen en consultatie.

2. Aanleiding en noodzaak

2.1 Inhoudelijke overwegingen

Op dit moment zijn de eilandsraden kleiner dan de gemeenteraad van een gemeente met een even groot inwonertal. De regering is van mening dat een goede omvang van zowel het bestuurscollege als de eilandsraad nodig is om de besturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba te versterken, gelet op de grote opgaven die op bestuurlijk, sociaal en fysiek domein op de eilanden spelen. Deze uitbreiding betekent dat er meer mensen actief worden in het bestuur van hun gemeenschap en dat er meer verschillende groepen

¹ Definitieve versie afsprakenlijst werkconferentie WolBES FinBES (bijlage bij Kamerstukken II 2023/24, 36 410-IV, nr. 70).

vertegenwoordigd kunnen worden in de eilandsraad. De representatie van de inwoners in de eilandsraad wordt daarmee versterkt. Bovendien is het aantal eilandgedeputeerden nu te laag voor de hoeveelheid werk. Een verhoging draagt bij aan de bestuurskracht. Waar de omvang van een gemeenteraad meebeweegt met het inwonertal en het aantal wethouders is gekoppeld aan het aantal raadsleden, wordt (nog) niet met deze mechanismen gewerkt op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Met dit wetsvoorstel wordt een stapsgewijze verhoging van het aantal eilandsraadsleden en eilandgedeputeerden geregeld waarbij uiteindelijk wordt toegewerkt naar een stelsel dat vergelijkbaar is met die van gemeenten, met dien verstande dat er een hoger aantal eilandgedeputeerden zal zijn.

Dit wetsvoorstel regelt dat de eerste stap in deze verhoging zo snel mogelijk, namelijk bij de eerstvolgende verkiezingen van maart 2027, gezet kan worden. Het is niet uitlegbaar dat er in Bonaire, Sint Eustatius en Saba nog langer significant minder volksvertegenwoordigers zijn dan in gemeenten met een vergelijkbaar inwonertal. Het is ook niet uitlegbaar dat de bestuurskracht van Bonaire, Sint Eustatius en Saba nog langer wordt beperkt door een te laag aantal eilandgedeputeerden. Deze uitbreiding is ook urgent, omdat er grote opgaven op de eilanden spelen en afkomen. Zij hebben voldoende bestuurskracht nodig om deze aan te kunnen. Daar speelt ook bij dat Bonaire, Sint Eustatius en Saba minder mogelijkheden hebben tot, bijvoorbeeld, het aangaan van gemeenschappelijke regelingen. Zij zijn daardoor meer op zichzelf aangewezen. Er zijn afspraken gemaakt met Bonaire, Sint Eustatius en Saba om hieraan tegemoet te komen door het aantal eilandgedeputeerden uit te breiden. Het verhogen van alleen het aantal eilandgedeputeerden draagt weliswaar bij aan het versterken van het bestuur, maar zorgt ook voor een disbalans tussen het aantal eilandsraadsleden en eilandgedeputeerden als alleen het aantal gedeputeerden wordt verhoogd. Dan zouden er bijvoorbeeld op Saba en Sint Eustatius vier leden in het bestuurscollege zitten en vijf in de eilandsraad. Dat staat niet in verhouding tot elkaar. Bovendien is het halverwege een raadsperiode verhogen van het aantal eilandgedeputeerden politiek onwenselijk, omdat de politieke en democratische verhoudingen dan kunnen veranderen. De regering kiest er daarom voor de verhoging van beide organen tegelijk te laten plaatsvinden.

Hoewel met dit wetsvoorstel (deels) dezelfde doelen worden nagestreefd als met het Herzieningswetsvoorstel dat in voorbereiding is, zijn de wijzigingen in dit wetsvoorstel goed af te bakenen. Deze wijzigingen kunnen ook zonder het bredere Herzieningswetsvoorstel ingevoerd worden. De regering is daarbij van mening dat deze wijzigingen ook voorgesteld zouden worden als er geen ander wetsvoorstel in voorbereiding is. Dat komt doordat de regering het niet langer uitlegbaar vindt dat de volksvertegenwoordigingen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (in aantal) fors minder is dan in gemeenten van een vergelijkbare omvang en omdat de versterking van de bestuurscolleges nodig is voor de opgaven waar de eilanden voor geplaatst worden.

2.2 Procesoverwegingen

Met het Herzieningswetsvoorstel is het, gelet op de stappen in het wetgevingsproces die nog doorlopen moeten worden, niet haalbaar dat de eerste verhoging bij de lokale verkiezingen van maart 2027 in kan gaan. Volgens artikelen F 1, eerste lid, en Ya 13 van de Kieswet vindt de kandidaatstelling voor de eilandsraadsverkiezing van 2027 plaats uiterlijk maandag 1 februari 2027. Als deze kandidaatstelling valt in februari, moet ruim voor deze datum duidelijkheid zijn over het aantal eilandsraadszetels. Het is namelijk belangrijk dat politieke partijen, kandidaten, stemgerechtigden en de eilandsbesturen tijdig weten hoeveel eilands-

raadsleden er gekozen zullen worden zodat zij zich daarop kunnen voorbereiden.

Daarom wordt ervoor gekozen deze wijzigingen, en enkele die hiermee samenhangen, uit het al langer in voorbereiding zijnde Herzieningswetsvoorstel te halen en via een apart voorstel in procedure te brengen. Het voordeel hiervan is dat deze wijzigingen niet opnieuw in consultatie hoeven, omdat deze al heeft plaatsgevonden en het voorstel conform de afspraken uit de werkconferentie is uitgewerkt. Deze afspraken gaan onder andere over de aantallen waarmee wordt verhoogd en de introductie van de mogelijkheid voor deeltijdgedeputeerden. Ook zijn de voorstellen minder complex dan enkele andere delen van het Herzieningswetsvoorstel, waardoor het reëel is dat dit voorstel bijtijds in werking zal treden. Voor veel wijzigingen in het Herzieningswetsvoorstel, zoals die over de Rijksvertegenwoordiger, de inrichting van het generieke interbestuurlijk toezicht en de wijzigingen in de FinBES is het niet problematisch deze in het Herzieningswetsvoorstel te laten, omdat deze los van de eilandsraadsverkiezingen in werking kunnen treden.

2.3 Reikwijdte

Vanwege de samenhang is de hele regeling voor uitbreiding van de bestuurscolleges en eilandsraden meegenomen in dit voorstel. Het gaat hier dus niet alleen om de eerste stap, maar ook over de daaropvolgende stappen tot de zogeheten gemeentelijke staffel gaat gelden. Met deze keuze wordt voorkomen dat er tegelijkertijd twee verschillende wetsvoorstellen in procedure kunnen zijn die allebei zien op een verhoging van het aantal eilandgedeputeerden en eilandsraadsleden. In theorie zou die samenloop tot verschillen kunnen leiden die problemen in de verdere uitvoering kunnen opleveren. Hoewel de volgende stappen minder spoed hebben dan de eerste, is het voorkomen van samenloopproblemen voldoende reden voor het meenemen van de volgende stappen in dit wetsvoorstel.

De regering heeft de inhoud van deze artikelen gelijk gelaten. Na de eerste consultatie van het Herzieningswetsvoorstel zijn alleen nog de wijzigingen aangebracht in verband met de afspraken die zijn gemaakt met de eilandsbesturen tijdens de werkconferentie² en technische verbeteringen aangebracht. De genoemde werkconferentie was de bestuurlijke afronding van deze consultatie met de eilandsbesturen en heeft geleid tot concrete afspraken die zijn neergelegd in de afsprakenlijst waar hiervoor naar verwezen is. Deze zagen ook op de wijzigingen die met dit wetsvoorstel worden aangebracht. Hiermee hebben deze delen al in consultatie gelegen en is het niet nodig dit wetsvoorstel in consultatie te brengen.

3. Hoofdpijnen van het voorstel

Dit wetsvoorstel wijzigt de WolBES inhoudelijk op vier onderdelen. Allereerst wordt het aantal leden van de eilandsraden en eilandgedeputeerden (gefaseerd) verhoogd. Ten tweede wordt mogelijk gemaakt dat eilandgedeputeerden in deeltijd benoemd kunnen worden. Ten derde wordt voorzien in een verlof- en vervangingsregeling bij zwangerschap en bevalling of ziekte van een eilandgedeputeerde. Tot slot wordt een verduidelijking aangebracht ten aanzien van de incompatibiliteit met het ambt van het eilandsraadslid. Deze wijzigingen worden hierna en in het artikelsgewijze deel toegelicht.

² Paragraaf 3 van de Afsprakenlijst werkconferentie WolBES FinBES (bijlage bij Kamerstukken II 2023/24, 36 410-IV, nr. 70).

3.1 Verhoging van het aantal eilandsraadsleden

Bonaire, Sint Eustatius en Saba hebben sinds de staatkundige hervorming per 10 oktober 2010 (hierna: 10-10-10) een relatief laag aantal raadsleden vergeleken met gemeenten. Voor gemeenten geldt de systematiek van de gemeentelijke staffel, waarbij het aantal gemeenteraadsleden is gebaseerd op het aantal inwoners, met een minimum van 9. Voor 10-10-10 bestond de eilandsraad van het eilandgebied Bonaire uit 9 leden en de eilandsraden van de eilandgebieden Sint Eustatius en Saba elk uit 5 leden. Bij de staatkundige hervorming op 10-10-10 is besloten om niet bij de gemeentelijke staffel aan te sluiten en het aantal eilandsraadsleden in beginsel te handhaven. De overweging was dat een verhoging van het aantal eilandsraadsleden (naar een aantal op grond van de gemeentelijke staffel) tot een forse toename van het aantal eilandsraadsleden zou leiden. Dit zou voorts geleid op de geringe bevolkingsomvang tot problemen kunnen leiden.³ Inmiddels leert voortschrijdend inzicht dat het lage aantal eilandsraadsleden tot een hoge werklast leidt bij de zittende leden, die per persoon een breed portfolio moeten beheren.⁴ Bovendien wordt voorgesteld het aantal eilandgedeputeerden uit te breiden (zie paragraaf 3.2), wat ook vraagt om meer eilandsraadsleden. Daar komt bij dat de eilandsraad in de basis al een groter takenpakket heeft dan gemeenten in Europees Nederland, vanwege het insulaire karakter en de geïsoleerde ligging van de eilanden. Door de afwezigheid van waterschappen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba valt ook de waterstaatkundige verzorging van de eilanden ten laste van het lokaal bestuur. Het aantal eilandsraadsleden groeit bovendien niet mee met het aantal inwoners, wat voor gemeenten in Europees Nederland met de systematiek van de gemeentelijke staffel wel is ingeregeld.

Uit artikel 8 van de Gemeentewet volgt dat het aantal gemeenteraadsleden afhankelijk is van het aantal inwoners. Dit loopt niet evenredig op, maar volgens een vastgestelde verdeling. Het minimumaantal raadsleden bedraagt 9 voor gemeenten met minder dan 3.001 inwoners; het maximumaantal raadsleden bedraagt 45 voor gemeenten met meer dan 200.000 inwoners. Dit minimum en maximum zijn dus wettelijk bepaald. In dit wetsvoorstel is ervoor gekozen de staffel uit de Gemeentewet over te nemen tot een inwonertal van 50.000. Gelet op de bevolkingsomvang van Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn de hogere inwonersklassen in de staffel niet nodig. Het aantal raadszetels is altijd oneven, om te voorkomen dat de stemmen kunnen staken wanneer alle leden aanwezig zijn.

Het verhogen van het aantal eilandsraadsleden en de koppeling met de gemeentelijke staffel is uitgebreid besproken tijdens de werkconferentie die in maart 2024 heeft plaatsgevonden. Tijdens de werkconferentie hebben de delegaties van Bonaire, Sint Eustatius en Saba tevens aangegeven dat het niet wenselijk wordt geacht om te snel over te gaan naar het hogere aantal eilandsraadsleden conform de staffel. Dit heeft enerzijds met de praktische en logistieke uitvoerbaarheid te maken en anderzijds met zorgen over voldoende politieke aanwas. Daarom is tijdens de werkconferentie overeengekomen om de verhoging van het aantal eilandsraadsleden stapsgewijs in te voeren. Per eiland kan het groeipad naar de staffel verschillen (differentiatie). Voor Bonaire vinden er 4 stappen plaats. Deze stappen worden in principe gezet bij de volgende lokale verkiezingen (2027, 2031 en 2035). Voor Saba en Sint Eustatius vinden de eerste stappen in principe bij de verkiezingen in 2027 en 2031

³ Kamerstukken II 2008/09, 31 954, nr. 3, pagina 20

⁴ Vijf jaar Caribisch Nederland – Werking van de nieuwe bestuurlijke structuur. DSP-groep, 23 september 2015

plaats. De laatste stap, namelijk het toepassen van de staffel, wordt voor alle drie eilandsraden tegelijk gezet, in principe per 2039. Voor deze opbouw is gekozen omdat hierover tijdens de werkconferentie in maart 2024 afspraken zijn gemaakt met Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Op basis van dit wetsvoorstel zal de eerste verhoging sowieso plaatsvinden bij de eerstvolgende verkiezingen, maart 2027, nadat het wetsvoorstel is aangenomen en de wet in werking treedt. De volgende stappen in de verhoging van het aantal eilandsraadsleden zijn afhankelijk van een gezamenlijke evaluatie op basis van objectieve criteria. Indien de evaluatie er aanleiding toe geeft, kan er worden gekozen de volgende stap eenmalig uit te stellen met vier jaar tot de volgende verkiezing. Het gaat om een eenmalig uitstel, omdat de regering van mening is dat vier jaar voldoende tijd is om eventuele aandachtspunten voor een verdere verhoging die uit een evaluatie volgen op te kunnen volgen. Per koninklijk besluit wordt per openbaar lichaam elke volgende stap vastgesteld.

Tabel 1. Stapsgewijze verhoging van het aantal eilandsraadsleden

	Nu	Stap 1 (2027)	Stap 2 (2031)	Stap 3 (2035)
Bonaire	9	11	15	19
Sint Eustatius	5	7	11	11
Saba	5	7	9	9

Rekening houdend met de zorgen geuit tijdens de werkconferentie over de stijging van het aantal eilandsraadsleden neemt het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij de implementatieondersteuning voor de verhoging van het aantal eilandsraadsleden, de volgende maatregelen:

- beschikbaar stellen van financiële middelen voor het versterken van de ondersteuning van de eilandsraad c.q. het bureau van de griffier;
- een ondersteuningsprogramma (trainingen, opleidingen, intervisies, coaching) in samenwerking met diverse beroepsverenigingen voor de griffiers, de eilandsecretarissen, de eilandsraadsleden, de eilandgedeputeerden en de gezaghebbers;
- het bevorderen van burgerschapsonderwijs en participatie; en
- adequate huisvesting (vergaderzalen etc.) voor de gezagdragers.

Naast de implementatieondersteuning wordt, op verzoek van de eilandsbesturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, de regels over incompatibiliteiten met betrekking tot de functie van eilandsraadslid in combinatie met het werken voor Bonaire, Sint Eustatius, Saba of de Rijksdienst Caribisch Nederland verduidelijkt.⁵ Er bleek verschil van uitleg mogelijk te zijn tussen de bepaling hierover in de WolBES en het Rechtspositiebesluit ambtenaren BES. Nu wordt eenduidig in de WolBES vastgelegd dat een ambtenaar die volledig is vrijgesteld van dienst wel eilandsraadslid mag zijn.

3.1.1 Gezamenlijke evaluatie en objectieve criteria voor de verhoging van het aantal eilandsraadsleden

Op basis van dit wetsvoorstel zal de eerste verhoging sowieso plaatsvinden bij de eerstvolgende verkiezingen (2027). De volgende stappen in de verhoging van het aantal eilandsraadsleden zijn voor Bonaire en Saba afhankelijk van een gezamenlijke evaluatie op basis van objectieve criteria. Op Sint Eustatius wordt op basis van de werkafspraken zonder evaluatie verhoogd bij de tussenstappen. De aanleiding voor deze andere aanpak zit in de werkafspraken die tijdens de werkconferentie in De Bilt (2024) zijn gemaakt met de eilandsbesturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De regering vertrouwt hier op de inschatting van de eilandsbe-

⁵ Kamerstukken 2023/2024, 36 410 IV, nr. 70.

sturen. Daarbij speelt mee dat de formeel wettelijke inkadering van de verhoging van het aantal eilandsraadsleden gelijk is. Voor elk van de openbare lichamen wordt bij koninklijk besluit besloten tot volgende stappen in de verhoging. De evaluatie is een afspraak en niet wettelijk geregeld. Dit betekent dat het alsnog mogelijk is voor Sint Eustatius ook een evaluatie te houden voor verdere stappen als daar aanleiding toe blijkt te zijn.

De evaluatie bestaat uit drie indicatoren (lijstuitputting, maatschappelijke en politieke activiteit electoraat en bereidheid verkiesbaar stellen; zie de laatste alinea van deze voor een verdere toelichting) die inschatten of een verhoging van het aantal eilandsraadsleden gedragen kan worden op de eilanden. De verhoging van het aantal eilandsraadsleden vindt plaats, tenzij de evaluatie uitwijst dat het eiland dit niet kan dragen. Bij een negatieve uitslag van de evaluatie wordt de volgende stap eenmalig uitgesteld, zodat er vier jaar de tijd is om die goed voor te bereiden en mogelijk te maken. De verhogingen tot aan het bereiken van de staffel (stap 4) zijn onomkeerbaar. Na het bereiken van de staffel bepaalt het inwonertal van het eiland het aantal eilandsraadsleden.

Voor de evaluaties wordt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een extern bureau ingehuurd dat de evaluaties feitelijk gaat uitvoeren. De keuze voor het externe bureau wordt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gemaakt na consultatie van de openbare lichamen van Bonaire en Saba. De kosten van de evaluatie zijn voor rekening van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het externe bureau gaat voor drie indicatoren informatie verzamelen. Het onderzoeksbureau doet op basis van de uitgevoerde evaluatie een voorstel om het aantal eilandsraadsleden al dan niet te verhogen. Uiteindelijk beslist de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de verhoging. De verhoging vindt plaats door de inwerkingtreding van een in dit wetsvoorstel opgenomen verdere wijziging van de bepaling over het aantal eilandsraadsleden bij koninklijk besluit.

De indicatoren van de evaluatie zijn: (1) lijstuitputting, (2) maatschappelijke en politieke activiteit van het eilandelijk electoraat en (3) de bereidheid van de eilandbewoners om zich verkiesbaar te stellen. Lijstuitputting doet zich voor als er te weinig kandidaten zijn voor de beschikbare zetels. Dit risico kan groter worden naarmate het aantal eilandsraadsleden wordt verhoogd. Bij lage politieke activiteit (en interesse) op de eilanden wordt de kans op lijstuitputting groter, daarom is deze als indicator voor de evaluatie opgenomen. Eén indicator richt zich op de mate van bereidwilligheid van stemgerechtigden om deel te nemen aan maatschappelijke en politieke activiteiten. De andere indicator vraagt stemgerechtigden hoe groot zij de kans achten om hun actief kiesrecht in te gaan vullen (zich verkiesbaar stellen). Het methodologisch verantwoord uitvoeren van dit onderzoek is aan het onderzoeksbureau. Daarbij dient te worden gelet op de lokale context, de taal waarin de vragen worden gesteld en wetenschappelijke eisen met betrekking tot de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. De vormgeving van de evaluatie door het onderzoeksbureau kan leiden tot nadere keuzes in de invulling van de indicatoren. Hoewel sommige indicatoren objectief gezien beïnvloedbaar zijn voor eventuele tegenstanders van uitbreiding (zoals lijstuitputting) acht de regering dit risico behapbaar, omdat het uitstel na een negatieve uitkomst van een evaluatie maar eenmalig is.

3.2 Verhoging van het aantal eilandgedeputeerden

De WolBES schrijft nu voor hoeveel eilandgedeputeerden Bonaire (3), Sint Eustatius (2) en Saba (2) moeten hebben. Deze regeling wijkt af van die voor gemeenten. Het aantal wethouders is afhankelijk van het aantal raadsleden: *maximaal 20% van het aantal raadsleden, met een minimum van twee*. Hoewel Bonaire, Sint Eustatius en Saba anders dan (de meeste) gemeenten geen keuze hebben bij het vaststellen van het aantal eilandgedeputeerden, is het aantal eilandgedeputeerden in relatie tot het aantal leden van de eilandsraad dus wel hoger dan bij gemeenten. Hierbij is wel van belang dat het aantal eilandsraadsleden dus fors lager is dan bij een gemeente van vergelijkbare grootte het geval zou zijn.

Bonaire, Sint Eustatius en Saba hebben tijdens de werkconferentie de wens geuit ook het aantal eilandgedeputeerden te verhogen, waarbij is aangegeven dat dit aantal hoger zou moeten zijn dan het aantal op basis van de gemeentelijke norm. De regering neemt dit signaal serieus en stelt een verhoging van het aantal eilandgedeputeerden voor. Het doel hiervan is om de bestuurskracht van Bonaire, Sint Eustatius en Saba te versterken. Het minimumaantal eilandgedeputeerden is daarom 3. Het maximumaantal eilandgedeputeerden is gekoppeld aan het aantal eilandsraadsleden. Theoretisch kan een eilandsbestuur ten hoogste zeven voltijd eilandgedeputeerden hebben. Dit geldt als de eilandsraad uit 27 of meer leden bestaat. De verwachting is dat dit pas over (zeer) lange tijd het geval kan zijn. In afwijking van de Gemeentewet wordt in de WolBES opgenomen hoeveel eilandgedeputeerden er maximaal zijn bij een bepaald aantal eilandsraadsleden. Dit is omdat dit beter aansluit bij de erkenning van de zwaardere bestuurslast die leidt tot een afwijking van het stelsel in de Gemeentewet. Deze vormgeving geeft de eilandsbesturen keuzeruimte bij het bepalen van het aantal eilandgedeputeerden en maakt een groter aantal eilandgedeputeerden mogelijk dan op grond van de norm in de Gemeentewet toegestaan zou zijn. Hierbij is rekening gehouden met de paralleliteit met het aantal raadsleden, zodat voorkomen wordt dat bestuurscolleges in relatie tot het aantal raadsleden te groot worden.

Voor Saba betekent deze wijziging naar alle waarschijnlijkheid dat het aantal eilandgedeputeerden 3 blijft. Voor Sint Eustatius wordt verwacht dat een vierde eilandgedeputeerde vanaf 2035 mogelijk is. Tijdens de werkconferentie is afgesproken dat voor Bonaire een bandbreedte wordt vastgelegd voor het aantal eilandgedeputeerden, voor minimaal 3 en maximaal 5 eilandgedeputeerden, waarbij bij het aanstellen van de vijfde eilandgedeputeerde er paralleliteit moet zijn met het aantal leden van de eilandsraad. Dit is verwerkt in het voorgestelde artikel 38, eerste lid, onderdeel c, van de WolBES. Daaruit volgt dat een eventuele zesde eilandgedeputeerde pas aangesteld kan worden bij 23 eilandsraadsleden. Dit aantal raadsleden is niet voorzien in de 3 tussenstappen, dus kan pas worden bereikt in het eindstadium waarbij de staffel geldt op basis van het aantal inwoners. Er moeten dan ten minste 30.001 inwoners zijn. Bij inwerkingtreding van dit wetsvoorstel kan het aantal eilandgedeputeerden op Bonaire worden uitgebreid naar vier. Een vijfde eilandgedeputeerde, is mogelijk wanneer Bonaire minimaal 15 eilandsraadsleden heeft.

Tabel 2. Stapsgewijze verhoging van het aantal eilandgedeputeerden

	Nu	Stap 1 (2027)	Stap 2 (2031)	Stap 3 (2035)
Bonaire	3	3 of 4	3 tot 5	3 tot 5
Sint Eustatius	2	3	3 of 4	3 of 4

	Nu	Stap 1 (2027)	Stap 2 (2031)	Stap 3 (2035)
Saba	2	3	3	3

3.3 Deeltijd eilandgedeputeerden

Er wordt met dit wetsvoorstel de mogelijkheid van deeltijdfunctie van eilandgedeputeerde geregeld, waarbij diegene een deeltijd salaris ontvangt, maar verder wel in alles eilandgedeputeerde is. Als gekozen wordt voor deeltijdgedeputeerden, mag de totale tijdsbestedingsnorm van de eilandgedeputeerden met maximaal 10% toenemen. In het wetsvoorstel is dit, net als bij het aantal eilandgedeputeerden, uitgewerkt in concrete aantallen. De benoeming van een deeltijdgedeputeerde en de vaststelling van diens tijdsbestedingsnorm is aan de eilandsraad. Het deeltijdsalaris is logischerwijs een uitdrukking van de bezoldiging (conform het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers Bonaire, Sint Eustatius en Saba) vermenigvuldigd met de vastgestelde tijdsbestedingsnorm. De deeltijdaanstelling doet niet af aan een volledig stemrecht in het bestuurscollege of aan de verplichting om op de dagen dat de eilandsraad dat vraagt verantwoording in de raad af te leggen. Eventuele nevenfuncties zullen ook voor deeltijdgedeputeerden moeten voldoen aan de eisen die de WolBES hieraan stelt voor voltijdse eilandgedeputeerden, met uitzondering dat de inkomsten uit de nevenfuncties niet openbaar gemaakt hoeven worden.

Eerder is door de wetgever een andere afweging gemaakt, omdat deeltijdwerk niet gebruikelijk is op Bonaire, Sint Eustatius en Saba en deeltijdgedeputeerden niet passen bij de te verwachten werklast voor de bestuurscolleges. Bij de invoering van de WolBES is de mogelijkheid van deeltijdgedeputeerden daarom niet geïntroduceerd, terwijl de Gemeentewet op dat moment deeltijdwethouders wel toestond. Met dit voorstel wordt dit nu dus gelijkgesteld. Dit is op nadrukkelijk verzoek van Bonaire, Sint Eustatius en Saba en zoals besproken tijdens de werkconferentie. In combinatie met de andere wijzigingen met betrekking tot het aantal eilandgedeputeerden, vooral de verhoging van het minimumaantal eilandgedeputeerden en het koppelen van maximaal aantal aan de omvang van de eilandsraad, is een deeltijdfunctie nu wel mogelijk. Er is bovendien geen verplichting om met deeltijdgedeputeerden te werken.

3.4 Verlof en vervanging eilandgedeputeerden

Anders dan in Europees Nederland bestaat er voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba nog geen verlof- en vervangingsregeling voor eilandgedeputeerden bij zwangerschap en bevalling of ziekte. De verlof- en vervangingsregeling voor gedeputeerden en wethouders in de Provinciewet en Gemeentewet is met ingang van 3 augustus 2011, niet lang na inwerking-treding van de WolBES, in werking getreden. De waterschappen kennen voor dagelijks bestuursleden een soortgelijke regeling in de Waterschapswet. Vanwege legislatieve terughoudendheid is deze verlof- en vervangingsregeling niet ook van toepassing verklaard op de openbare lichamen. Volgens het principe van *comply or explain* dienen de arbeidsvoorwaarden voor eilandgedeputeerden, onderdeel van het land Nederland, op gelijkwaardige wijze ingericht te worden ten opzichte van hun decentrale ambtsgenoten -gedeputeerden en wethouders – in Europees Nederland, tenzij er redenen zijn om dat niet te doen. Omdat er geen redenen zijn om de verlof- en vervangingsregeling van de Provinciewet, Gemeentewet en Waterschapswet niet ook te laten gelden voor

Bonaire, Saba en Sint Eustatius, wordt deze in het wetsvoorstel meegenomen.

De verlof- en vervangingsregeling maakt het mogelijk dat eilandgedepu- teerden gedurende een periode van zestien weken kunnen worden vervangen als zij wegens zwangerschap en bevalling of ziekte hun functie tijdelijk niet kunnen vervullen. Het wetsvoorstel stelt daartoe voor deze gevallen de norm voor het maximale aantal te benoemen bestuurders buiten werking, voorziet in procedurele bepalingen over de wijze waarop verlof kan worden gevraagd en waarop in de vervanging kan worden voorzien en regelt dat de vervanging van rechtswege eindigt, zodat de eilandgedeputeerde na het verlof weer in de oude functie kan terugkeren.

Met de verlof- en vervangingsregeling kunnen eilandgedeputeerden tijdelijk vervangen worden bij zwangerschap en bevalling of ziekte. Hiertoe dient in beginsel de eilandgedeputeerde een verzoek om verlof in bij het bestuurscollege. In bijzondere gevallen waarin de eilandgedepu- teerde niet zelf in staat is om het verzoek te doen en de continuïteit van het bestuur dringend vereist dat er in vervanging wordt voorzien, kan de gezaghebber het verzoek doen. Bij het verzoek dient een medische verklaring te worden verstrekt waaruit de zwangerschap of langdurige ziekte blijkt. Voor ziekte geldt bovendien dat uit de verklaring van een arts aannemelijk moet worden dat het werk niet binnen acht weken kan worden hervat. De verklaring kan door een arts of verloskundige worden afgegeven.

Tegen de beslissing op het verzoek tot verlof kan geen beroep worden ingesteld. Allereerst is dat vanwege de tijd die gemoeid is met het doorlopen van een beroepsprocedure. Gedurende die tijd wordt aange- nomen dat de betrokkene zijn of haar functie niet kan uitoefenen en de eilandsraad ook niet de mogelijkheid heeft om een vervanger te benoemen. Ten tweede kunnen via het beroep de ziekte of in mindere mate de zwangerschap ter discussie worden gesteld, terwijl dat niet de bedoeling is. De beslissing op verlof is immers een gebonden besluit. De regeling voorziet erin dat het besluit in overeenstemming met het medisch advies van een arts of verloskundige wordt genomen. Aange- nomen mag worden dat er in de praktijk, gezien het gebonden karakter van de beslissing op het verzoek tot verlof, ook geen behoefte zal bestaan aan een beroepsmogelijkheid.

Het verlof wordt verleend voor een vaste periode van zestien weken. Indien de eilandgedeputeerde nadien niet hersteld is, kan een nieuw verzoek worden gedaan. Er kunnen maximaal drie verzoeken (in totaal 48 weken verlof) door een eilandgedeputeerde per zittingsperiode worden gedaan. Gedurende het verlof *kan* het bestuurscollege met een extra lid worden uitgebreid die de taken van de betrokken eilandgedeputeerde overneemt. Dat geldt ook indien het maximale aantal eilandgedepu- teerden was bereikt. Het is aan de eilandsraad om over de benoeming van het extra lid, al dan niet in deeltijd, te beslissen. Dit gebeurt niet van rechtswege. Wordt er wel voor een vervanger gekozen, dan is de reguliere benoemingsprocedure van toepassing.

De vervanger wordt na afloop van de termijn van zestien weken van rechtswege ontslagen. De betrokken eilandgedeputeerde neemt de werkzaamheden weer over, tenzij een nieuw verzoek is gedaan om tijdelijke vervanging. Het verlof kan alleen eerder eindigen indien de benoemde tijdelijke vervanger voortijdig ontslag neemt of door de eilandsraad wordt ontslagen en de betrokken eilandgedeputeerde weer hersteld is. De vervanging kan ook eindigen bij het einde van de zittings- termijn van het college of bij tussentijds ontslag van het gehele college. In

het laatste geval eindigt zowel de zittingstermijn voor de eilandgedeputeerde met verlof als diens vervanger.

Op rechtspositioneel vlak betekent deze verlofregeling voor de eilandgedeputeerde met verlof dat het Rechtspositiebesluit politieke gezagsdragers BES op hem of haar van toepassing blijft gedurende de verlofperiode, omdat er geen sprake is van ontslag. De financiële rechtspositie verandert dus niet, met uitzondering van de onkostenvergoedingen. Gedurende de verlofperiode wordt de hoogte van de onkostenvergoeding gehalveerd.

Op rechtspositioneel vlak betekent dit voor de vervanger, die een volwaardig lid van het bestuurscollege wordt, dat diens rechtspositie gelijk is aan de andere leden van het bestuurscollege. Het Rechtspositiebesluit politieke gezagsdragers BES is onverkort van toepassing. De vervanger ontvangt daarmee dezelfde bezoldiging en onkostenvergoedingen. De vervanger heeft echter geen aanspraken op grond van het Pensioenbesluit politieke gezagsdragers BES. Vergelijkbaar met de regeling voorgedeputeerden en wethouders in Europees Nederland en met de regeling voor volksvertegenwoordigers wordt het niet wenselijk geacht dat een vervanger in aanmerking komt voor een uitkering of pensioen gezien de voorzienbaar beperkte periode waarin wordt vervangen.

Tot slot wordt opgemerkt dat in het kabinetsstandpunt naar aanleiding van een advies van het Adviescollege Rechtspositie Politieke Ambtsdragers is aangekondigd dat het de intentie van de regering is de verlofregeling voor dagelijkse bestuurders uit te breiden en te flexibiliseren.⁶ Een wetsvoorstel is hiervoor in voorbereiding. Het uitgangspunt is dat de regelingen voor Europees Nederlandse decentrale overheden op vergelijkbare wijze zullen worden toegepast op de Caribische openbare lichamen. Daarbij zal worden gezien of differentiatie wenselijk is gelet op bijzondere omstandigheden waardoor Bonaire, Saba en Sint Eustatius zich wezenlijk onderscheiden van het Europese Nederland.

4. Verhouding tot hoger en ander recht

4.1 Grondwet

Voor de inrichting van het decentraal bestuur vormt hoofdstuk 7 van de Grondwet een belangrijk kader. Bij de Grondwetswijziging van 2017 is dit hoofdstuk voor zover passend ook van toepassing verklaard op de openbare lichamen. De WolBES en FinBES vormen een uitwerking van de Grondwettelijke opdracht om de inrichting van het openbaar lichaam te regelen.⁷ Dit wetsvoorstel is specifiek een aanpassing van de wettelijke regeling omtrent de samenstelling van het bestuur van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

4.2 Europees Handvest inzake Lokale Autonomie

In het Europees Handvest inzake Lokale Autonomie (EHLA) staan de uitgangspunten en richtlijnen over de bestuurlijke verhoudingen en de positie van de decentrale overheden. Hoewel het EHLA (nog) niet direct van toepassing is op Bonaire, Sint Eustatius en Saba,⁸ wordt er bij dit

⁶ Kamerstukken II 2023–24, 36 410–VII, nr. 91.

⁷ Artikel 132, eerste lid, juncto artikel 132a, tweede lid, van de Grondwet.

⁸ Het EHLA is voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba goedgekeurd door de Staten-Generaal maar nog niet geratificeerd. Goedkeuring en voornemen tot opzegging verdragen BES-eilanden, Stb 2010, 348.

wetsvoorstel wel zoveel mogelijk voor gekozen om de principes die hierin geformuleerd zijn op een inhoudelijk vergelijkbare wijze te hanteren voor de openbare lichamen, naar analogie van de toepassing voor gemeenten en provincies. Uit artikel 7, derde lid, van het EHLA volgt dat wettelijk moet zijn vastgelegd welke functies en activiteiten onverenigbaar worden geacht met het bekleden van een ambt waarvoor men lokaal gekozen is. Dit komt tot uitdrukking in het nieuwe artikel 14, vierde lid, onderdeel d, van de WolBES waarin een incompatibiliteit met het ambt van eilandsraadslid wordt weggenomen voor de ambtenaar die volledig is vrijgesteld van dienst.

4.3 Wet administratieve rechtspraak BES

De Algemene wet bestuursrecht is in beginsel niet van toepassing op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Voor het bestuursprocesrecht geldt in plaats daarvan de Wet administratieve rechtspraak BES. In het wetsvoorstel wordt de mogelijkheid geregeld voor het opnemen van verlof bij zwangerschap of bevalling en ziekte. Tegen de beslissing op een verzoek tot verlof staan geen bezwaar en beroep open via de WarBES. Dit is uitdrukkelijk opgenomen in artikel 56b, derde lid, van de WolBES. Zie hiervoor ook de artikelsgewijze toelichting.

5. Financiële gevolgen

5.1.1. Verhoging van het aantal eilandsraadsleden

De stapsgewijze verhoging van het aantal eilandsraadsleden en de koppeling met de staffel op basis van inwonertal is reeds toegelicht in paragraaf 3.1. De uitbreiding gaat volgens de stappen in tabel 1. Stap 4, de stap naar de gemeentelijke staffel, is hierna verder niet uitgewerkt, omdat de financiële gevolgen daarvan afhankelijk zijn van het aantal inwoners op een moment dat ver in de toekomst ligt.

De financiële gevolgen van de verhoging van het aantal eilandsraadsleden verschillen per openbaar lichaam en per stap. Voor stappen 1 tot en met 3 wordt ervan uitgegaan dat deze zullen plaatsvinden na de verkiezingen in respectievelijk 2027, 2031 en 2035. Per eiland wordt uitgegaan van het huidige bezoldigingsniveau c.q. de huidige vergoeding en tegemoetkoming in de kosten conform artikel 6 lid 3 van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES.

De onderbouwing van de kosten is als volgt:

Stap 1 (vanaf 2027):

- Een lid van de eilandsraad van Sint Eustatius en Saba is ingedeeld in inwonersklasse 1 van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES. De vergoeding en tegemoetkoming in de kosten bedraagt per raadslid op jaarbasis USD 7.727.
- Voor 2 extra raadsleden op Sint Eustatius bedraagt de kosten op jaarbasis in totaal USD 15.454. Voor 2 extra raadsleden op Saba zijn de kosten op jaarbasis ook USD 15.454.
- Een lid van de eilandsraad van Bonaire is ingedeeld in inwonersklasse 4 van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES. De vergoeding en tegemoetkoming in de kosten bedraagt per raadslid op jaarbasis USD 10.456. Voor 2 extra raadsleden op Bonaire (van 9 naar 11 leden) bedraagt de kosten op jaarbasis in totaal USD 20.912.

Stap 2 (vanaf 2031):

- De rekenmethode blijft hetzelfde: er wordt uitgegaan van inwonersklasse 1 van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES voor Sint Eustatius en Saba, terwijl uitgegaan wordt van inwonersklasse 4 voor Bonaire.
- Voor 2 extra raadsleden op Sint Eustatius en 2 extra raadsleden voor Saba (van 5 naar 7 raadsleden op elk eiland) bedragen de kosten op jaarbasis opnieuw in totaal USD 15.454 per eiland. Kosten voor beide eilanden: USD 30.908.
- Deze kosten zijn cumulatief t.a.v. stap 1, dus vanaf 2035 op jaarbasis USD 61.816 (30.908 vanaf 2031 plus 30.908 vanaf 2025).
- Voor 4 extra raadsleden op Bonaire (van 11 naar 15 leden) bedraagt de kosten op jaarbasis in totaal USD 41.824 (USD 10.456 per raadslid vermenigvuldigd met 4). Deze kosten zijn cumulatief t.a.v. stap 1, dus vanaf 2035 op jaarbasis USD 62.736 (20.912 vanaf 2031 plus 41.824 vanaf 2035).

Stap 3 (vanaf 2035):

- Voor 4 extra raadsleden op Bonaire (van 15 naar 19 leden) bedraagt de kosten op jaarbasis in totaal USD 41.824 (USD 10.456 per raadslid vermenigvuldigd met 4). Deze kosten zijn cumulatief t.a.v. stap 2, dus vanaf 2039 op jaarbasis USD 104.560 (USD 62.736 vanaf 2035 plus 41.824 vanaf 2039).

Tabel 3. Kosten n.a.v. stapsgewijze verhoging van het aantal eilandsraadsleden

	Stap 1 (2027)	Stap 2 (2031)	Stap 3 (2035)
Bonaire	USD 20.912	USD 62.736	USD 104.560
Sint Eustatius	USD 15.454	USD 30.908	USD 30.908
Saba	USD 15.454	USD 30.908	USD 30.908
Totaal in USD	USD 51.820	USD 124.552	USD 166.376
Totaal in euro ¹	€ 46.638	€ 112.097	€ 149.738

¹ Voor de berekening van USD naar eurobedragen is een begrotingskoers van 1,10 gehanteerd (1 euro staat gelijk aan 1,10 USD).

5.1.2. Verhoging van het aantal eilandgedeputeerden

De stapsgewijze verhoging van het aantal eilandgedeputeerden is uitgebreid toegelicht in paragraaf 3.2, zie hiervoor ook tabel 2. Per eiland kan het groeipad verschillen, afhankelijk van het aantal eilandsraadsleden. Voor Bonaire vinden er drie tussenstappen plaats. Deze stappen worden in principe gezet bij de volgende lokale verkiezingen (2027, 2031 en 2035). Voor Saba en Sint Eustatius vinden er twee tussenstappen plaats, in principe bij de verkiezingen in 2031 en 2035.

De financiële gevolgen van de verhoging van het aantal eilandgedeputeerden verschilt per openbaar lichaam en per stap. Het is mogelijk dat Bonaire en Sint Eustatius al bij stap 2 (2035) het maximum aantal eilandgedeputeerde aanstellen, namelijk 5 voor Bonaire en 4 voor Sint Eustatius. In dat geval zijn er geen extra kosten vanaf stap 3. Gemakshalve wordt voor de berekening van de financiële gevolgen uitgegaan van deze scenario. Per eiland wordt uitgegaan van het huidige bezoldigingsniveau conform artikel 6 lid 2 van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES. De onderbouwing van de kosten is als volgt:

Stap 1 (vanaf 2027): Een eilandgedeputeerde van Sint Eustatius en Saba is ingedeeld in inwonersklasse 1 van het Rechtspositiebesluit politieke

gezagdragers BES. De bezoldiging bedraagt per eilandgedeputeerde op jaarbasis USD 59.621. Een eilandgedeputeerde van Bonaire is ingedeeld in inwonersklasse 4 van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES. De bezoldiging bedraagt per eilandgedeputeerde op jaarbasis USD 76.360. *Stap 2 (vanaf 2031)*: De kosten voor Sint Eustatius stijgen met 1 extra eilandgedeputeerde vanaf 2035 naar in totaal USD 113.242 (USD 59.621 vanaf 2031 plus USD 59.621 vanaf 2035). De kosten voor Bonaire stijgen mogelijkwerwijs met 1 extra eilandgedeputeerde vanaf 2035 naar USD 152.720 (USD 76.360 vanaf 2031 plus USD 76.360 vanaf 2035).

Naast de bezoldiging hebben eilandgedeputeerden op grond van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES een aantal uitkeringen en toelagen:

- Eilandgedeputeerden hebben aanspraak op een vakantie-uitkering en een eindejaarsuitkering ter waarde van 8,33% van de door hen genoten bezoldiging.⁹
- Eilandgedeputeerden van Sint Eustatius en Saba hebben aanspraak op een Saba/Statiatoelage ter waarde van 2,5% van de door hen genoten bezoldiging.¹⁰
- Ter bestrijding van representatie- en andere kosten van zijn werkzaamheden hebben eilandgedeputeerden aanspraak op een buitengewone toelage van 6% van de door hen genoten bezoldiging.

Deze uitkeringen en toelagen zijn betrokken bij de berekening van de totale kosten van de verhoging van het aantal eilandgedeputeerden in tabel 4.

Tabel 4. Kosten n.a.v. stapsgewijze verhoging van het aantal eilandgedeputeerden

	Stap 1 (2027)	Stap 2 (2031)
Bonaire	USD 76.360	USD 152.720
Sint Eustatius	USD 59.621	USD. 113.242
Saba	USD 59.621	USD 59.621
Totaal bezoldiging	USD 195.602	USD 325.583
Vakantie- en eindejaarsuitkering van 8,33% op totaal bezoldiging	USD 16.294	USD 27.121
Toelage representatiekosten van 6% op totaal bezoldiging	USD 11.736	USD 19.535
Saba/Statiatoelage van 2,5% op bezoldiging Sint Eustatius en Saba	USD 2.981	USD 5.962
Totaal bezoldiging en toelagen	USD 226.613	USD 378.201
Totaal in euro¹	€ 203.952	€ 340.380

¹ Voor de berekening van USD naar eurobedragen is een begrotingskoers van 1,10 gehanteerd (1 euro staat gelijk aan 1,10 USD).

5.1.3. Verlofregeling en vervanging eilandgedeputeerden

Anders dan in Europees Nederland bestaat er voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba nog geen verlof- en vervangersregeling voor eilandgedeputeerden bij zwangerschap en bevalling of ziekte. Met dit wetsvoorstel wordt een verlof- en vervangersregeling opgenomen in de WolBES (zie paragraaf 3.4).

De kosten op jaarbasis van de verlofregeling per openbaar lichaam hebben in andere woorden betrekking op de bezoldiging en onkostenvergoedingen van het extra lid van het bestuurscollege die de taken van de

⁹ Overeenkomstig de bepalingen die daaromtrent zijn vastgesteld voor de ambtenaren, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Ambtenarenwet BES.

¹⁰ Met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens artikel 28, derde lid, van het Rechtspositiebesluit ambtenaren BES.

betrokken eilandgedeputeerde voor de periode van 16 weken (4 maanden) overneemt.

Voor Sint Eustatius en Saba worden deze kosten aan de hand van de indeling van de eilandgedeputeerden in inwonersklasse 1 van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES geschat op € 30.000 op jaarbasis per eiland. Dit bedrag bestaat uit:

- De bezoldiging op maandbasis van eilandgedeputeerden in inwonersklasse 1 (USD 4.743) vermenigvuldigd met de vervangingsduur van 4 maanden ($4.743 \times 4 = \text{USD } 18.972$).
- De onkostenvergoedingen van eilandgedeputeerden, bestaande uit:
 - Eilandgedeputeerden hebben aanspraak op een vakantie-uitkering en een eindejaarsuitkering ter waarde van 8,33% van de door hen genoten bezoldiging.¹¹ Dit bedrag wordt naar boven afgerond in hele dollars. In dit geval is dat 8,33% van USD. 18.972 (USD 1.581).
 - Eilandgedeputeerden van Sint Eustatius en Saba hebben aanspraak op een Saba/Statia-toelage ter waarde van 2,5% van de door hen genoten bezoldiging¹². In dit geval is dat 2,5% van USD. 18.972 (USD 469,80).
 - Ter bestrijding van representatie- en andere kosten van zijn werkzaamheden hebben eilandgedeputeerden aanspraak op een buitengewone toelage van 6% van zijn bezoldiging. Ook dit bedrag wordt naar boven afgerond in hele dollars. In dit geval is dat 6% van USD 18.972 (USD 1.138,32).
- Rekening houdend met mogelijke toekomstige verhogingen van het bezoldigingsniveau van eilandgedeputeerden en mogelijk gebruik van de vervangingsregeling door meer dan één eilandgedeputeerde binnen dezelfde zittingsperiode worden de totale kosten ruimer ingeschat (€ 30.000 op jaarbasis per eiland) dan de som van de bovengenoemde bedragen (USD 20.580,12).

Voor Bonaire levert dezelfde rekenmethode en overwegingen, rekening houdend met de indeling van de eilandgedeputeerden in inwonersklasse 3 van het Rechtspositiebesluit politieke gezagdragers BES, een kostenpost op van € 40.000 op jaarbasis. In totaal bedraagt de structurele kosten van de verlof- en vervangingsregeling op jaarbasis € 100.000.

Deze kosten worden gedragen door het Rijk en voor zover het de eilanden betreft via het BES-fonds aan Bonaire, Sint Eustatius en Saba beschikbaar gesteld.

6. Gevolgen voor de uitvoering

Dit wetsvoorstel is gericht op de eilandsbesturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Het doel van het wetsvoorstel is om de eilandsbesturen beter in staat te stellen hun taken uit te kunnen voeren en ziet daarmee uiteindelijk op de uitvoeringsmogelijkheden van deze besturen. De uitvoeringsaspecten van dit wetsvoorstel zijn dan ook onderdeel geweest van de uitgebreide consultatie met de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en andere stakeholders, waaronder de waarnemend Rijksvertegenwoordiger. Tijdens een werkconferentie zijn tussen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de Staatssecretaris van Koninkrijksrelaties afspraken gemaakt over dit wetsvoorstel (verder toegelicht in paragraaf 8) en gewenst flankerend beleid gericht op het ondersteunen van de implementatie van de voorgestelde wijzigingen.

¹¹ Overeenkomstig de bepalingen die daaromtrent zijn vastgesteld voor de ambtenaren, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Ambtenarenwet BES.

¹² Met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens artikel 28, derde lid, van het Rechtspositiebesluit ambtenaren BES.

Deze afspraken zien daarmee ook op de uitvoerbaarheid. Naar aanleiding van deze afspraken is bijvoorbeeld de verhoging van het aantal eilandsraadsleden getemporiseerd en de mogelijkheid van de deeltijdgedeputeerde geïntroduceerd. Tijdens de werkconferentie is besproken dat het voorgenomen tempo voor verhoging van het aantal eilandsraadsleden te hoog was en het risico van uitvoeringsproblemen opleverde. Dit is daarom aangepast. Het introduceren van de deeltijdgedeputeerde draagt bij aan de bestuurskracht van de eilandsbesturen en daarmee hun mogelijkheden om hun taken uit te voeren. De maatregelen in dit wetsvoorstel zijn daarmee uitvoerbaar.

De verwachting is dat dit wetsvoorstel geen gevolgen heeft voor de regeldruk. Het aantal leden van de eilandsraden en bestuurscolleges wordt verhoogd en deeltijdgedeputeerden worden mogelijk gemaakt. Dit ziet alleen op de omvang van deze bestuursorganen. Voor de samenleving of de eilandsbesturen levert dit verder geen administratieve lasten op.

7. Evaluatie

Met dit wetsvoorstel wordt voorzien in een evaluatie na de verhoging van het aantal leden van de eilandsraden na elke stap op Bonaire en Saba. Omdat ook een breder Herzieningswetsvoorstel in voorbereiding is, vindt de regering het wenselijk voor beide wetsvoorstellen één evaluatie uit te voeren voor de vraag of deze wetten hun doel bereikt hebben. Daarom is in dit voorstel een bepaling opgenomen dat de evaluatie na 7 jaar plaatsvindt. Beide voorstellen brengen wijzigingen aan in het bestuur. Beide los van elkaar evalueren zal een incompleet beeld geven. Bij deze bredere evaluatie kan de verhoging van het aantal leden van de eilandsraden buiten beschouwing worden gelaten. Hiervan heeft over 7 jaar pas een deel plaatsgevonden.

8. Advies en consultatie

(Internet)consultatie

De onderdelen in dit wetsvoorstel zijn reeds eerder geconsulteerd in het kader van het Herzieningswetsvoorstel. Deze consultatie heeft van juni 2024 tot en met maart 2025 gelopen, culminerend in de werkconferentie van begin maart 2025. Daarbij is ook een internetconsultatie gehouden van juni 2024 tot eind september 2024. Het wetsvoorstel is toen voorgelegd aan onder andere de eilandsbesturen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, de (waarnemend) Rijksvertegenwoordiger, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR).

De meerderheid van de reacties spreekt zich niet uit tegen de voorstellen in het Herzieningswetsvoorstel maar geeft de wetgever specifieke zorgen en aandachtspunten mee. Deze zorgen en aandachtspunten zijn ook geadresseerd tijdens de werkconferentie en hebben daarmee een plaats gevonden in de afwegingen van de gemaakte afspraken. Een aantal reacties uit de internetconsultatie gaat in op de voorstellen die in dit wetsvoorstel worden gedaan. Zo volgt uit sommige reacties dat de voorgestelde verhoging van het aantal eilandsraadsleden en gedeputeerden in de WolBES niet voldoende is om de lokale democratie te versterken. Tijdens de werkconferentie zijn aanvullende afspraken gemaakt om de lokale democratie verder te versterken. Het besef, dat er meer nodig is dan het enkel verhogen van het aantal eilandsraadsleden en gedeputeerden, is er en hier wordt aan gewerkt.

De (waarnemend) Rijksvertegenwoordiger noemt in zijn consultatiereactie de verhoging van het aantal eilandsraadsleden een goede stap vanuit het oogpunt van gelijkwaardigheid, aansluitend bij hoe dit in Europees Nederland is geregeld. Daarnaast wordt de democratische legitimatie hiermee versterkt. Van belang is om ook de rechtspositie van eilandsraadsleden gelijkwaardig te maken aan die van gemeenteraadsleden in Europees Nederland.

Verder heeft ATR op 10 augustus 2023 ambtelijk aangegeven dat de ATR het dossier niet heeft geselecteerd voor een formeel advies, omdat het wetsvoorstel geen gevolgen heeft voor de regeldruk. Dit is conform de inschatting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ook de VNG heeft op 26 maart 2024 bestuurlijk aangegeven dat zij niet met een eigenstandige reactie op het wetsvoorstel komt. De VNG stelt dat het uiteindelijk aan Bonaire, Sint Eustatius en Saba is om met een reactie te komen op de voorgestelde wijzigingen. De VNG gaf verder aan dat ze in nauw contact staat met haar buitengewone leden Bonaire, Sint Eustatius en Saba over het wetsvoorstel waarbij inhoudelijke informatie is en wordt uitgewisseld.

Werkconferentie

Zoals aangegeven is er door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties veel tijd en aandacht geschonken aan het betrekken van Bonaire, Sint Eustatius en Saba bij het voorstel voor de Herzieningswet, waar de wijzigingen uit dit voorstel uit voortkomen. Tijdens de werkconferentie, die plaatsvond van 3 maart tot 6 maart 2024, heeft de Staatssecretaris van Koninkrijksrelaties en Digitalisering samen met de bestuurscolleges en eilandsraden van Bonaire, Sint Eustatius en Saba gesproken over het voorstel voor de Herzieningswet en de verschillende ideeën die de eilanden eerder hebben aangedragen. De werkconferentie was een extra stap in het consultatieproces die is gebruikt om met de drie openbare lichamen afspraken te maken over wijzigingen in het wetsvoorstel en enkele andere onderwerpen. Daarbij zijn ook afspraken gemaakt over de stapsgewijze verhoging van het aantal eilandsraadsleden en eilandgedeputeerden, waaronder een evaluatie na elke verhoging van de eilandsraad. Ook tijdens de internetconsultatie, die voorafging aan de werkconferentie, zijn enkele opmerkingen gemaakt over de uitbreiding van de eilandsraden en bestuurscolleges. Deze werd volgens de indieners als onvoldoende gezien om de kwaliteit van de lokale democratie te versterken. Tijdens de werkconferentie zijn afspraken gemaakt om de lokale democratie verder te versterken. Het besef, dat er meer nodig is dan het enkel verhogen van het aantal eilandsraadsleden en gedeputeerden, is er. Om die reden worden er aanvullende afspraken gemaakt voor het versterken en ondersteunen van de griffiers, eilandsraadsleden, gedeputeerden en de gezaghebbers. Tevens gaat het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in samenwerking met Bonaire, Sint Eustatius en Saba het burgerschapsonderwijs, zowel op scholen als voor volwassenen, ondersteunen middels een eenmalige financiële impuls aan ProDemos. Er wordt op deze manier een bijdrage geleverd aan het versterken van democratisch bewustzijn en participatie. De implementatieondersteuning die in het verlengde van het wetsvoorstel wordt aangeboden geeft hier vorm en inhoud aan.

Na de werkconferentie heeft het eilandsbestuur van Bonaire een consultatiereactie gestuurd. Hierin benoemt Bonaire dat zij versterking van de positie van de eilandsraad belangrijker vindt dan verhoging van het aantal leden van de eilandsraad dat er tijdens de werkconferentie overeenstemming is bereikt over in elk geval de eerste stap in de verhoging, maar dat dit niet betekent dat Bonaire ook met de volgende stappen gaat

instemmen. Een snelle uitbreiding van het aantal gedeputeerden naar in elk geval 4 vindt Bonaire wel belangrijk. In de uitwerking van dit wetsvoorstel volgt de regering de afsprakenlijst van de werkconferentie. Daarmee acht de regering het voorstel in lijn met deze reactie.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

ARTIKEL I

Artikel I, onderdeel A (artikel 9; eerste verhoging)

Dit betreft de eerste verhoging van het aantal eilandsraadsleden die voorzien is voor de eerstvolgende lokale verkiezingen van maart 2027. Bij deze verhoging krijgt Bonaire elf eilandsraadsleden en krijgen Sint Eustatius en Saba beiden zeven. Voor het aantal eilandsraadsleden wordt op termijn beoogd aan te sluiten bij het aantal raadsleden in een gemeente van gelijke grootte. Dat betekent dat het aantal eilandsraadsleden afhankelijk zal zijn van het aantal inwoners per eiland. Daartoe zal worden aangesloten bij de staffel van artikel 8 van de Gemeentewet. Toewerkend naar aansluiting bij de staffel wordt het aantal eilandsraadsleden stapsgewijs en gedifferentieerd verhoogd. De volgende verhogings-tappen zijn geregeld in artikelen II tot en met IV. Zie daarvoor de toelichting bij deze artikelen.

Artikel I, onderdeel B (artikel 14)

Dit artikel wordt gewijzigd om een onduidelijkheid over incompatibiliteiten met het ambt van eilandsraadslid te verhelderen. Artikel 14, eerste lid, onder I, regelt dat het niet toegestaan is om ook ambtenaar te zijn, door of vanwege het bestuur van Bonaire, Sint Eustatius onderscheidenlijk Saba aangesteld of daaraan ondergeschikt. Echter, op grond van artikel 38, eerste lid van het Rechtspositiebesluit ambtenaren BES moet een ambtenaar in dit geval (op schriftelijk verzoek) vrijstelling van dienst worden verleend vanwege bijzondere omstandigheden. Hiermee is beoogd de incompatibiliteit feitelijk weg te nemen, zodat de ambtenaar wel kan functioneren als eilandsraadslid. Voorgesteld wordt om deze mogelijkheid te expliciteren in een nieuw onderdeel d bij het vierde lid. Deze uitzondering wordt enkel beoogd voor de incompatibiliteiten van eilandsraadsleden en niet voor andere functies.

Artikel I, onderdeel C (artikel 38)

Naast het aantal eilandsraadsleden, wordt het aantal eilandgedeputeerden verhoogd naar minimaal 3. In het voorgestelde artikel 38 wordt bepaald dat het aantal eilandgedeputeerden verder afhankelijk is van het aantal eilandsraadsleden. Anders dan in de Gemeentewet wordt hier niet gewerkt met een percentage. Verder is het artikel flexibel geformuleerd zodat het aantal eilandgedeputeerden overeenstemt met de verhogingen van het aantal eilandsraadsleden en de afspraken die gemaakt zijn tijdens de werkconferentie. Bij de eerstvolgende verkiezingen van 2027 krijgt Bonaire 3 of 4 eilandgedeputeerden en krijgen Sint Eustatius en Saba beiden drie. Bij de daaropvolgende verhoging wordt voor het exacte aantal eilandgedeputeerden per openbaar lichaam verwezen naar paragraaf 3.2 van het algemeen deel van de toelichting.

In het tweede tot en met vierde lid is de mogelijkheid tot het uitoefenen van een deeltijdfunctie geregeld. In het derde lid is bepaald bij welk aantal eilandsraadsleden, in afwijking van de aantallen van het eerste lid, een extra eilandgedeputeerde mag worden benoemd als van de mogelijkheid van een deeltijdfunctie gebruik wordt gemaakt. Hieraan ligt ten grondslag

het criterium dat het maximum aantal eilandgedeputeerden met deeltijd-functie neerkomt op 30% van het aantal eilandsraadsleden. Dit is in afwijking van de gemeentelijke norm van 25% (zie ook artikel 36, derde lid, van de Gemeentewet), vanwege het grotere takenpakket van de eilandge-deputeerden. Aangezien in het eerste lid van artikel 38 geen percentage wordt genoemd, wordt dat ook niet bij de deeltijdfunctie in het derde lid gedaan. Verder is in het vierde lid bepaald dat bij de benoeming van een eilandgedeputeerde een tijdbestedingsnorm moet worden vastgesteld, omdat met het voorstel een deeltijdfunctie mogelijk wordt gemaakt. Bij deeltijd bepaalt het derde lid in aanvulling hierop dat de tijdbeste-dingsnorm van eilandgedeputeerden in dat geval met maximaal 10% mag toenemen. Dit is ook in artikel 36, derde en vierde lid, van de Gemeen-tewet geregeld.

Artikel I, onderdeel D (artikel 48)

De deeltijdgedeputeerde is, net als de wethouder in Europees Nederland, niet verplicht om diens inkomsten uit nevenfuncties openbaar te maken. De reden voor deze uitzondering is dat de deeltijdgedeputeerde vaak ook andere functies bekleedt en dat publieke verantwoording daarover niet aan de orde is.

Artikel I, onderdeel E (artikel 56)

Dit artikel regelt kortgezegd de inkomsten van de eilandgedeputeerden. Voor voltijdgedeputeerden geldt dat eventuele inkomsten uit neven-functies die niet in verband staan met de functie van eilandgedeputeerde worden verrekend met de bezoldiging van de eilandgedeputeerde. Dit zou niet eerlijk zijn voor deeltijdgedeputeerden, aangezien inherent aan het deeltijdschap zij een deel van hun tijd besteden aan ander werk en daarom ook andere inkomsten hebben. Daarom wordt in het zevende lid een bepaling opgenomen die deeltijdgedeputeerden uitzondert. Dit is ook geregeld in artikel 44, zevende lid, van de Gemeentewet.

Artikel I, onderdeel F (artikelen 56a t/m 56c)

De artikelen 56a tot en met 56c voorzien in een regeling voor de tijdelijke vervanging van eilandgedeputeerden bij zwangerschap en bevalling of ziekte. De verlofregeling komt grotendeels overeen met die van wethouders (artikelen 45 tot en met 45b van de Gemeentewet) en eiland-gedeputeerden (artikelen 44 tot en met 44b van de Provinciewet).

In het voorgestelde artikel 56a is het recht op verlof bij zwangerschap, bevalling en ziekte geregeld. Ook is hierin geregeld wanneer het verlof ingaat, de eis van een medische verklaring, wie het verzoek doet of kan doen, wanneer het verlof eindigt en hoe vaak een verzoek om verlof mag worden verleend. Verder is hier geregeld dat de verlofperiode 16 weken duurt.

Artikel 56b bepaalt dat het bestuurscollege zo spoedig mogelijk beslist op een verzoek tot verlof en uiterlijk op de veertiende dag na indiening van het verzoek. Verder is hierin geregeld dat het besluit in overeenstemming met het medisch advies moet worden genomen. Tot slot is geregeld in het derde lid dat tegen de beslissing tot verlening van verlof geen beroep kan worden ingesteld. Dit staat niet in de Gemeentewet; het uitzonderen van bezwaar en beroep is in Europees Nederland geregeld in de bijlage bij de Awb. Omdat de bijlage bij deze wet niet geldt op Bonaire, Saba en Sint Eustatius en er geen gelijksoortige bijlage bestaat waarin bezwaar en beroep worden uitgezonderd, wordt dit in de betreffende bepaling in de WolBES opgenomen. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat het

uitzonderen van beroep inhoudt dat ook geen bezwaar kan worden ingesteld. Dit volgt uit de systematiek van de WarBES (zie ook artikel 55 van de WarBES).

Artikel 56c regelt de benoeming van een vervanger voor de eilandgedeputeerde die met verlof is gegaan. Het is aan de eilandsraad om te beoordelen of een vervanger moet worden benoemd. Indien voor vervanging wordt gekozen, is de reguliere benoemingsprocedure van toepassing. Ook maakt artikel 56c, eerste lid, mogelijk dat gedurende het verlof met een extra eilandgedeputeerde kan worden uitgebreid, ook als daarmee het maximale aantal eilandgedeputeerden wordt overschreden. Daarom is artikel 38, eerste en derde lid, niet van toepassing. Het is mogelijk dat de vervanger in deeltijd wordt benoemd. Artikel 38, tweede, vierde en vijfde lid, blijven om die reden wel van toepassing. Verder is de vervanger een volwaardige eilandgedeputeerde. De regels die volgen uit de WolBES voor eilandgedeputeerden, zoals de bepalingen over de vereisten voor de functie van eilandgedeputeerde (artikel 39), de onverenigbare betrekkingen (artikel 40), de eed of belofte, de nevenfuncties en de verboden handelingen (artikelen 44 tot en met 53), zijn onverkort van toepassing.

ARTIKELEN II tot en met IV (nadere wijziging artikel 9; tweede, derde en laatste verhoging)

Met de inwerkingtreding van artikel I, onderdeel A, wordt artikel 9 van de WolBES gewijzigd zodat het aantal leden van de eilandsraden bij de eerstvolgende verkiezingen wordt verhoogd. Met artikel II wordt artikel 9 verder gewijzigd om het aantal eilandsraadsleden te verhogen in lijn met stap 2 (zie voor de stappen de toelichting in paragraaf 3.1 van het algemeen deel). Dit betekent dat Bonaire vijftien eilandsraadsleden krijgt, Sint Eustatius elf en Saba negen.

De overgang naar stap 2 is voor Bonaire en Saba afhankelijk van de uitkomsten van een evaluatie. Tenzij de evaluatie aanleiding geeft tot uitstel, kunnen de volgende verhogingen ingaan door inwerkingtreding van één of meer onderdelen van artikel II bij koninklijk besluit. Deze onderdelen bevatten de wijzigingsopdracht voor artikel 9 waarin het aantal eilandsraadsleden staat. Omdat de uitkomsten van de evaluatie per openbaar lichaam kunnen verschillen en er dus verschillende scenario's denkbaar zijn, zijn meer artikelen met een wijzigingsopdracht van artikel 9 ontworpen. De verhoging kan dus per openbaar lichaam gezien worden en de artikelen kunnen los van elkaar in werking treden.

Stap 3 is opgenomen in artikel III. Dit omvat alleen een verhoging van het aantal eilandsraadsleden van Bonaire. Ook dit is afhankelijk van een evaluatie en de inwerkingtreding zal plaatsvinden bij koninklijk besluit. Deze stap zal pas genomen kunnen worden nadat artikel II, onderdeel A, in werking is getreden en het aantal eilandsraadsleden van Bonaire is verhoogd naar vijftien.

Hierbij wordt opgemerkt dat een tussentijdse wijziging van artikel 9, eerste lid, geen gevolgen heeft voor de zittende eilandsraad. Uit artikel 9, tweede lid, volgt immers dat een wijziging in het ledental van de eilandsraad pas intreedt bij de eerstvolgende periodieke verkiezing van die eilandsraad. Daarmee wordt aangesloten bij artikel 8, tweede lid, van de Gemeentewet, waarin voor gemeenteraden een vergelijkbare voorziening is getroffen.

Nadat alle verhogingen zijn doorgevoerd voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de artikelen II en III in werking zijn getreden, kan de laatste stap worden gezet naar de staffel voor het aantal eilandsraadsleden op basis van het aantal inwoners. Dit is geregeld in artikel IV. De staffel wordt dan

opgenomen in artikel 9 van de WolBES. Daarnaast bevat artikel IV een wijzigingsopdracht voor artikel 1. Daarin is neergelegd hoe het inwonertal wordt vastgesteld en wordt een peildatum opgenomen voor die vaststelling. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze methode sluit aan bij de bepaling in artikel 1 van de Gemeentewet.

ARTIKEL V (evaluatiebepaling)

In dit artikel is geregeld dat het wetsvoorstel wordt geëvalueerd. Zoals in het algemeen deel van de toelichting is aangegeven, is er een samenhang met het Herzieningswetsvoorstel. Het is dan ook van belang dat beide voorstellen na inwerkingtreding samen geëvalueerd worden. Vanwege de stappen die nog doorlopen moeten worden in het traject van het voorstel voor de Herzieningswet, wordt verwacht dat deze niet eerder in werking kan treden dan 2028. Daarbij rekening houdend met een termijn van vijf jaar om in de praktijk ervaring op te doen met beide wetten, is ervoor gekozen om dit wetsvoorstel daarom binnen zeven jaar na inwerkingtreding te evalueren. Dat geldt alleen voor de wijziging in verband met de incomptabiliteit, de verhoging van het aantal eilandgedeputeerden, de wijzigingen in verband met de mogelijkheid van een deeltijdfunctie voor eilandgedeputeerden en de verlofregeling. Dit wordt in het artikel benadrukt met de zinsnede «of nadere omlijning van aspecten of onderdelen van de wet».

ARTIKEL VI (overgangsbepaling)

In deze overgangsbepaling wordt verduidelijkt dat de eerste verhoging van het aantal eilandgedeputeerden pas ingaat bij de benoeming van een nieuw bestuurscollege na de verkiezingen van maart 2027.

ARTIKEL VII (inwerkingtredebepaling)

Dit artikel bevat de inwerkingtredebepaling. Het is van belang dat dit wetsvoorstel zo snel mogelijk in werking treedt, zodat het aantal eilandsraadsleden en eilandgedeputeerden verhoogd kan worden met de eerstvolgende verkiezingen van maart 2027. Ook moet er op tijd duidelijkheid zijn over het aantal eilandsraadszetels zodat politieke partijen, kandidaten en de openbare lichamen zich daarop kunnen voorbereiden. Gelet op de vaste verandermomenten en minimuminvoeringstermijn voor medeoverheden, is de inwerkingtreding met uitzondering van artikelen II tot en met IV daarom voorzien voor 1 januari 2027. Deze gedifferentieerde inwerkingtreding is noodzakelijk. Dit heeft te maken met de stapsgewijze verdere verhoging van het aantal eilandsraadsleden die samenhangt met de verkiezingen op Bonaire, Sint Eustatius of Saba en hierbij horende evaluaties. In één keer verhogen is niet wenselijk noch uitvoerbaar. Dat zou bijvoorbeeld voor Bonaire een forse verruiming betekenen van negen tot negentien eilandsraadsleden. Bij voornoemde artikelen zal de inwerkingtreding op een nader te bepalen moment worden bepaald.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
E. van Marum